

Sygn. akt VI ACa 654/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny

w składzie

Przewodniczący - Sędzia SA Krzysztof Tucharz

Sędzia SA Agata Zając (spr.)

Sędzia SA Aldona Wapińska

Protokolant sekretarz sąd. Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2014 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w Ł.

przeciwko Szpitalowi (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 5 grudnia 2012 r. sygn. akt IV C 1126/12

I. zmienia zaskarżony wyrok częściowo, nadając mu następującą treść:

„1. zasądza od Szpitala (...) w W. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w Ł. kwotę 182 031,55 zł (sto osiemdziesiąt dwa tysiące trzydzieści jeden złotych pięćdziesiąt pięć groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 9 maja 2012 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie powództwo oddala;

2. zasądza od Szpitala (...) w W. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w Ł. kwotę 10 461,60 zł (dziesięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt jeden złotych sześćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu.”;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. zasądza od Szpitala (...) w W. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w Ł. kwotę 10 101,60 zł (dziesięć tysięcy sto jeden złotych sześćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 654/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 9 maja 2012 r. (...) SA w Ł. wniosła o zasądzenie od pozwanego Szpitala (...) w W. kwoty 300 718,96 zł (w tym 271 645,61 zł należności głównej i 20 073,35 zł odsetek wyliczonych na dzień 6 maja 2012 r.) z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa.

Powód wskazał, że swoje roszczenia wywodzi z umów o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń zawartych ze wskazanymi podmiotami, będącymi wierzycielami pozwanego.

W sprzeciwie od wydanego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym pozwany wniósł o „odrzućcie powództwa” wskazując, że umowy poręczenia zawarte ze wskazanymi podmiotami mają charakter pozorny, a ich celem było wyłącznie obejście umownych i ustawowych zakazów dokonywania zmiany wierzyciela.

Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy powództwo oddalił i zasądził od powoda na rzecz pozwanego 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Pozwany Szpital zawarł z różnymi firmami umowy na zakup produktów leczniczych, urządzeń medycznych i usług serwisowych, były to umowy:

- z 30 kwietnia 2008 r. z (...) sp. z o.o.
- z 25 marca 2005 r. z (...) sp. z o.o.
- z 18 maja 2009 r. z (...) sp. z o.o.
- z 15 lipca 2009 r. z (...) sp. z o.o.
- z 17 marca 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 27 kwietnia 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 8 czerwca 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 26 października 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 1 grudnia 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 28 grudnia 2010 r. z (...) sp. z o.o.
- z 4 stycznia 2011 r. z (...) sp. z o.o.
- z 17 marca 2011 r. z (...) sp. z o.o.
- z 4 października 2011 r. z (...) sp. z o.o.
- z 21 grudnia 2011 r. z (...) sp. z o.o.

We wszystkich tych umowach pozwany Szpital zastrzegł, że wykonawca nie może bez zgody zamawiającego przenieść wierzytelności wynikającej z umowy na osoby trzecie.

Mimo to wymienione wyżej firmy (zwane dostawcami) zawarły z powodową Spółką umowy o współpracę w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń. Na mocy tych umów powódka poręczyła istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania szpitali wymienionych w załączniku, w tym pozwanego. Według ustaleń realizacja umów miała odbywać się w ten sposób, że dostawca zobowiązał się do przekazywania (...) SA kopii faktur VAT w terminie 14 dni roboczych od ich wystawienia, a w wypadku gdyby pozwany Szpital nie uregulował swoich zobowiązań, powódka miała je spłacić.

Z uwagi na fakt, że pozwany Szpital nie uregulował wszystkich swoich zobowiązań wobec dostawców, powódka jako poręczyciel spłaciła te zobowiązania uznając, iż zgodnie z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela do wysokości dokonanej zapłaty.

Sąd Okręgowy uznał, że wysokość dochodzonego roszczenia nie była sporna, gdyż pozwany kwestionował legitymację czynną powodowej Spółki.

Powyższe ustalenia uzasadniały w ocenie Sądu Okręgowego oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy przytoczył przepisy art. 53 ust. 6 ustawy z 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r. wraz z art. 4 ustawy zmieniającej, a także treść art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Zdaniem Sądu Okręgowego w świetle powyższych przepisów od 22 grudnia 2010 r. na dokonywanie jakiegokolwiek czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela w stosunku do samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej potrzebna jest zgoda podmiotu tworzącego, zaś powód takiej zgody nie uzyskał.

Tym samym powód nie jest uprawniony do dochodzenia roszczeń wynikających z umów zawartych po dniu 22 grudnia 2010 r., gdyż roszczenie powoda w tym zakresie stanowi naruszenie ustawowego zakazu.

W odniesieniu do roszczeń wynikających z pozostałych umów Sąd Okręgowy uznał, że zakaz ustawowy nie miał zastosowania, przywołując uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 r. III CZP 10/12.

Sąd Okręgowy wskazał, że powódka jest podmiotem profesjonalnym zajmującym się obrotem wierzytelnościami i pozasądową windykacją wierzytelności.

W ocenie Sądu Okręgowego umowy zawarte między powódką a dostawcami były pozorne, miały bowiem doprowadzić do obrotu długami szpitala – świadczą o tym treści umów, które są bardzo podobne i zawierają „poręczenie” zapłaty za zobowiązania wielu zakładów opieki zdrowotnej na terenie całego kraju. Poza tym powód w pozwie powołuje się na treść art. 518 k.c. zawartego w rozdziale dotyczącym zmiany wierzyciela, co świadczy o tym, że prawdziwym celem zawarcia umów poręczenia było przejęcie długów szpitala.

Zdaniem Sądu Okręgowego zawarty w umowach zakaz zbywania wierzytelności bez zgody pozwanego szpitala miał na celu nie tylko zakaz określonego w art. 509 k.c. przelewu, ale również jakiegokolwiek przenoszenia wierzytelności czy to w postaci omawianego poręczenia, umowy ubezpieczenia, czy jakiegokolwiek innej nazwanej lub nie nazwanej umowy mającej na celu zmianę osoby wierzyciela (art. 65 k.c.). Zawarcie umowy poręczenia było zatem obejściem umowy zawartej pomiędzy szpitalem a dostawcami i naruszeniem umownego zakazu przelewu wierzytelności.

Tym samym zdaniem Sądu Okręgowego powódka nie ma legitymacji czynnej do wystąpienia z powództwem.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka, zaskarżając wyrok w całości i podnosząc zarzuty:

- naruszenia prawa procesowego tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. przez wadliwe przyjęcie, że rzeczywistą wolą stron umów zawieranych pomiędzy dostawcami a pozwanym, stanowiących podstawę roszczenia powoda, było wyłączenie zbywania stanowiących przedmiot umowy wierzytelności na podstawie jakiegokolwiek umowy nazwanej lub nienazwanej;

- naruszenia prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 83 § 1 k.c. poprzez zastosowanie wskazanych przepisów, pomimo iż okoliczność pozorności zawartych przez stronę powodową umów nie stanowiła przedmiotu sporu między stronami jak również postępowania dowodowego i jako taka nie została wykazana przez stronę pozwaną, która ze wskazanej okoliczności wywodzi skutki prawne;

- naruszenia prawa materialnego, a to art. 518 § 1 pkt 1 k.c. poprzez uznanie, że umowy poręczenia zawarte przez powoda z dostawcami prowadziły do przeniesienia wierzytelności objętej zakazem;

- naruszenia prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 53 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej oraz art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej poprzez zastosowanie wskazanych przepisów w sytuacji, gdy zawarta przez stronę powodową umowa nie stanowi czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela, o której mowa w przepisach w/w ustaw, a ponadto nie została wymieniona w enumeratywnym katalogu czynności, mogących stanowić przedmiot powództwa o stwierdzenie nieważności czynności prawnej, o którym mowa w art. 53 ust. 7 ustawy i jako taka dla swej ważności nie wymaga uzyskania przez strony tej czynności zgody organu założycielskiego.

Wskazując na powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 300 718,96 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda częściowo zasługuje na uwzględnienie.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne są zasadniczo prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne, uzupełniając te ustalenia o następujące okoliczności:

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 18 maja 2009 r. (...) sp. z o.o. wystawiła faktury nr (...) na kwotę 1 917,04 zł, nr (...) na kwotę 4 313,35 zł, nr(...) na kwotę 2 396,30 zł i nr (...) na kwotę 4 313,35 zł, wierzytelności wynikające z tych faktur zostały objęte poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 25 maja 2011 r. i spłacone przez powódkę w dniu 31 sierpnia 2011 r.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 15 lipca 2009 r. (...) sp. z o.o. wystawiła faktury nr (...) na łączną kwotę 41 814,90 zł, wierzytelności wynikające z tych faktur zostały objęte poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 14 stycznia 2011 r. i spłacone przez powódkę w dniach 10 sierpnia 2011 r. – kwota 14 927,10 zł i 21 września 2011 r. – kwota 26 887,80 zł.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 17 marca 2010 r. (...) sp. z o.o. wystawiła fakturę nr (...) na kwotę 12 269,25 zł, wierzytelność wynikająca z tej faktury została objęta poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 16 lutego 2010 r. i spłacona przez powódkę w dniu 27 czerwca 2011 r.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 27 kwietnia 2010 r. (...) sp. z o.o. wystawiła faktury nr (...) na kwotę 36 357,47 zł, (...) na kwotę 33 522,40 zł i (...) na kwotę 21 820,27 zł, a w wykonaniu umowy zawartej 30 kwietnia 2008 r. faktury nr (...) na kwotę 11 238,34 zł i (...) na kwotę 9 573,99 zł, wierzytelności wynikające z tych faktur zostały objęte poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umów z dnia 14 marca 2011 r. i z 27 lipca 2011 r. i spłacone przez powódkę w dniach 26 kwietnia 2011 r., 3 czerwca 2011 r., 27 czerwca 2011 r. i 1 sierpnia 2011 r.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 8 czerwca 2010 r. (...) sp. z o.o. wystawiła faktury nr (...) na kwotę 3 081,60 zł oraz (...) na kwotę 10 528,81 zł, wierzytelności wynikające z tych faktur zostały objęte poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 30 września 2010 r. i spłacone przez powódkę w dniach 22 kwietnia 2011 r. i 9 września 2011 r.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 26 października 2010 r. (...) sp. z o.o. wystawiła faktury nr (...) na kwotę 10 528,80 zł, (...) na kwotę 10 528,80 zł (...) na kwotę 10 528,80 zł, wierzytelności wynikające z tych faktur zostały objęte poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 30 września 2010 r. i spłacone przez powódkę w dniach 30 maja 2011 r., 20 czerwca 2011 r. i 9 września 2011 r.

W wykonaniu umowy zawartej z pozwanym w dniu 17 listopada 2009 r. (...) sp. z o.o. wystawiła fakturę nr (...) na kwotę 1 746,24 zł, wierzytelność wynikająca z tej faktury została objęta poręczeniem udzielonym przez powódkę na podstawie umowy z dnia 30 września 2010 r. i spłacona przez powódkę w dniu 30 maja 2011 r.

Pozostałe wierzytelności objęte pozwem wynikają z umów zawartych przez pozwanego po dniu 22 grudnia 2010 r.

Niewątpliwie trafnie Sąd Okręgowy uznał, że dla oceny zasadności roszczeń powoda istotne znaczenie mają przepisy szczególne zawarte w art. 53 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej w brzmieniu obowiązującym do dnia 22 grudnia 2010 r. i po tej dacie.

Wobec zmiany powyższych przepisów odrębnie należy ocenić zasadność roszczeń powoda wywodzonych z poręczenia długu pozwanego wynikającego z umów zawartych przed dniem 22 grudnia 2010 r., a odrębnie - z umów zawartych po tej dacie.

Przepisy art. 53 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej w brzmieniu obowiązującym przed dniem 22 grudnia 2010 r. nie przewidywały ograniczeń w zakresie zbywania wierzytelności przysługujących w stosunku do zakładów opieki zdrowotnej. Dopiero zmiana wprowadzona ustawą z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 230, poz. 1507) uregulowała te kwestie: zgodnie z art. 53 ust. 6 czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela, w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot, który utworzył zakład, zaś w art. 53 ust. 7 określono, że w przypadku naruszenia powyższego przepisu do sądu o stwierdzenie nieważności umowy przelewu wierzytelności może wystąpić także podmiot, który utworzył zakład. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej przepisy art. 53 ust. 6 i 7 w brzmieniu nadanym tą ustawą stosuje się do zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej powstałych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 20 kwietnia 2012 r. III CZP 10/12 Sąd Najwyższy wskazał, że powstania zobowiązania nie można utożsamiać z wymagalnością wierzytelności, która dotyczy już istniejącego zobowiązania, zatem datą istotną dla ustalenia, jakie przepisy będą miały zastosowanie do określonych wierzytelności, jest data zawarcia umowy będącej źródłem zobowiązania.

Zatem w odniesieniu do wierzytelności wynikających z umów zawartych przez pozwanego przed dniem 22 grudnia 2010 r. nie będzie miał zastosowania przepis art. 53 ust. 6 i 7 w brzmieniu obowiązującym od 22 grudnia 2010 r.

Pozwana w odniesieniu do tych wierzytelności nie może skutecznie powoływać się na ustawowe zakazy czy ograniczenia zbywania wierzytelności.

Należy zatem rozważyć czy umowy zawarte przez powódkę z kontrahentami pozwanego naruszają umowny zakaz zbywania wierzytelności wynikający z zawartych przez pozwanego umów.

Istotą umowy przelewu wierzytelności uregulowanej przepisami art. 509 i nast. k.c. jest przeniesienie wierzytelności (w drodze analogii także przejście innych uprawnień i roszczeń) umową zawartą przez wierzyciela (cedenta) na osobę trzecią (cesjonariusza) bez zgody dłużnika, przy czym zmiana wierzyciela nie wpływa na zakres zobowiązania dłużnika. Ograniczenia przelewu wierzytelności mogą wynikać z ustawy lub z umowy, przy czym umowne wyłączenie lub ograniczenie dopuszczalności przelewu nie wymaga żadnej formy szczególnej, a przelew dokonany wbrew zastrzeżeniu jest bezskuteczny wobec dłużnika, nawet gdy nabywca wierzytelności był dobrej wierze. Wyjątek od tej zasady określa art. 514 k.c., zgodnie z którym gdy wierzytelność jest stwierdzona pismem skuteczność zastrzeżenia wymaga wzmianki o zastrzeżeniu w tym piśmie – brak wzmianki chroni nabywcę wierzytelności będącego w dobrej wierze.

W wypadku zawarcia umowy przelewu wierzytelności przy umownym wyłączeniu dopuszczalności przelewu istotne jest zatem, w oparciu o jaki dokument cedent wykazał cesjonariuszowi istnienie wierzytelności, gdyż stwierdzenie wierzytelności pismem nie jest tożsame z wymogiem zachowania formy pisemnej – chodzi o każde pismo, z którego wynika istnienie wierzytelności sporządzone zarówno przez dłużnika, jak i wierzyciela, w tym wystawienie faktury

VAT zaakceptowanej przez dłużnika w sposób choćby dorozumiany (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2004 r. sygn. akt III CK 173/03 i z dnia 19 czerwca 2009 r. sygn. akt V CSK 461/08)

Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 lipca 2005 r. sygn. akt III CZP 40/05 (OSNCP 2006/5/84) skoro dłużnik, zastrzegający wcześniej zakaz lub ograniczenie w zakresie przelewu wierzytelności, wiedział o dokonanych przelewach i zaakceptował treść faktury, w której wzmianka o zakazie się nie znalazła, to nie może skutecznie powoływać się wobec cesjonariusza w dobrej wierze na wcześniejsze zastrzeżenie. Ponadto przelew dokonany wbrew umownemu zastrzeżeniu jest bezskuteczny, ale może stać się skuteczny wówczas, gdy późniejsza akceptacja dłużnika powoduje powstanie skutków prawnych przelewu.

Z załączonych do pozwu dokumentów wynika, że przedmiotowe wierzytelności były stwierdzone fakturami nie zawierającymi wzmianki o wyłączeniu możliwości ich przelewu, a pozwany nie przedstawił dowodów wykazujących złą wiarę powoda.

Tym niemniej należy zwrócić uwagę, że powód swoje roszczenia wywodzi z poręczenia, a nie z umowy cesji.

Nie sposób przy tym zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że zawarty w umowach zakaz zbywania wierzytelności bez zgody pozwanego szpitala obejmował każdą umowę mającą na celu zmianę osoby wierzyciela – do tak daleko idących wniosków nie uprawnia sama treść umów zawieranych przez pozwanego, nie zostały zaś przeprowadzone dowody mogące wykazać, iż taka była rzeczywista wola stron. Oczywiście zgodnie z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać zgodny zamiar stron i cel umowy, niż opierać się na jej dosłownym brzmieniu, jednak zawarta w tym przepisie dyrektywa interpretacyjna nie służy do uzupełniania treści umowy o elementy z niej nie wynikające. Ponadto, jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 kwietnia 2013 r. IV CSK 569/12 podstawową rolę przy wykładni oświadczeń woli złożonych w formie pisemnej stanowi dokument, w którym nadano określone brzmienie interpretowanym oświadczeniom woli. W procesie wykładni oświadczeń woli złożonych w formie pisemnej zasadnicze znaczenie należy zatem nadać językowym regułom znaczeniowym.

Zbyt daleko idąca jest zdaniem Sądu Apelacyjnego wykładnia, oparta jedynie na treści umowy wobec braku innych dowodów, zmierzająca do uznania, że zapis o treści „wykonawca nie może bez zgody zamawiającego przenieść wierzytelności wynikających z niniejszej umowy na osoby trzecie” obejmuje także umowę poręczenia, której głównym celem jest jednak wzmocnienie pozycji wierzyciela przez zabezpieczenie możliwości zaspokojenia wierzytelności, a jedynie skutkiem dokonania zapłaty jest wstąpienie przez poręczyciela w prawa zaspokojonego wierzyciela.

Zgromadzony w sprawie niniejszej materiał dowodowy nie daje także podstaw do uznania, że zawarte przez powoda umowy poręczenia są umowami pozornymi.

W uchwale z dnia 20 kwietnia 2012 r. III CZP 20/12 (OSNC 2012/10/117) Sąd Najwyższy stwierdził, że pozorna umowa poręczenia zawarta dla ukrycia umowy przelewu wierzytelności przez wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej z podmiotem profesjonalnie zajmującym się obrotem wierzytelnościami, może naruszać umowny zakaz zawarcia umowy przelewu wierzytelności.

Pozorność jest wadą oświadczenia woli wywołującą skutek w postaci bezwzględnej nieważności czynności prawnej, zatem skutek wynikający z pozorności sąd ma obowiązek brać pod uwagę z urzędu

Jednak sama pozorność jest stanem faktycznym wymagającym udowodnienia.

Pozorność jest wadą oświadczenia woli polegającą na niezgodności między aktem woli a jej przejawem na zewnątrz, przy czym strony zgodne są co do tego, aby wspomniane oświadczenie nie wywołało skutków prawnych lub wywołało inne skutki prawne niż wynikające z treści czynności.

W wypadku pozorności oświadczenie woli stron nie może wywoływać skutków prawnych odpowiadających jego treści, ponieważ same strony tego nie chcą.

Żaden przepis nie przewiduje jednak domniemania pozorności oświadczenia woli, a zgodnie z art. 6 k.c. ciężar wykazania, iż oświadczenie woli zostało złożone dla pozorów spoczywa na pozwanym, który z pozorności czynności prawnej wywodzi dla siebie skutki prawne.

Stwierdzenie pozorności czynności prawnej wymaga jednak wykazania stanu świadomości obu stron umowy, jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 lutego 1998 r. II CKN 816/97 nieważność czynności prawnej z powodu pozorności złożonego oświadczenia woli może być stwierdzona tylko wówczas, gdy brak zamiaru wywołania skutków prawnych został przejawiony wobec drugiej strony tej czynności otwarcie tak, że miała ona pełną świadomość co do pozorności złożonego wobec niej oświadczenia woli i co do rzeczywistej woli jej kontrahenta i w pełni się z tym zgadza.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne nie dają zatem żadnych podstaw do stwierdzenia pozorności umów zawartych przez powódkę z wierzycielami pozwanego, ani do uznania że zawarte umowy poręczenia naruszają umowny zakaz przelewu wierzytelności.

Nie ma też podstaw do uznania, że zawarcie umowy poręczenia, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności niniejszej sprawy, może naruszać zasady współzycia społecznego określające granice swobody umów określone przepisami art. 353¹ k.c.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny uznał zasadność apelacji w zakresie wierzytelności pozwanego wynikających z umów zawartych przed dniem 22 grudnia 2010 r., gdyż na skutek zawarcia umowy poręczenia a następnie spełnienia świadczenia na rzecz wierzyciela powódka zgodnie z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela do wysokości dokonanej zapłaty.

Odrębnego rozważenia wymaga natomiast wpływ postanowień art. 53 ust. 6 i 7 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r. na ważność i skuteczność zawartych przez powódkę umów poręczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z treści powyższego przepisu wynika ustawowy zakaz dokonywania czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez zgody podmiotu, który utworzył zakład, ze skutkiem nieważności w wypadku umowy przelewu i skutkiem w postaci bezskuteczności zawieszona co do innych umów mających na celu zmianę wierzyciela.

Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia "czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela". To ogólne sformułowanie wskazuje, że będą to wszystkie czynności prawne, dotyczące zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których celem jest zmiana wierzyciela. Istotne jest zatem z punktu widzenia określenie zakresu przedmiotowego tego pojęcia uwzględnienie charakteru danej czynności i jej celu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego treść przepisu nie daje podstaw do ograniczenia zakresu zastosowania powyższego przepisu wyłącznie do tych czynności prawnych, których istotą jest zamiar bezpośredni istniejący w chwili dokonywania czynności, z wyłączeniem tych czynności, których dalszym, ale nie bezpośrednim skutkiem może być zmiana wierzyciela.

Ustawodawca w kodeksie cywilnym przewidział dwie instytucje prowadzące do zmiany wierzyciela. Pierwsza to jest instytucja przelewu wierzytelności, gdy do zmiany wierzyciela dochodzi w drodze czynności prawnej, umowy zawartej przez wierzyciela z osobą trzecią (art. 509 k.c.). Natomiast druga regulowana treścią art. 518 k.c. dotyczy wstąpienia osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela.

O ile nie budzi wątpliwości, że uregulowanie zawarte w art. 53 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej dotyczyło umowy przelewu – wynika to wprost z treści art. 53 ust. 7 ustawy – o tyle wątpliwości interpretacyjne może budzić określenie innych umów mających na celu zmianę wierzyciela.

Wyraźne rozróżnienie w treści art. 53 ust. 6 i ust. 7 między umowami mającymi na celu zmianę wierzyciela, co niewątpliwie jest pojęciem szerokim, od umowy przelewu kodeksowo uregulowanej w art. 509 k.c. uzasadnia w ocenie Sądu Apelacyjnego uznanie, iż ustawodawca zmierzał do ograniczenia swobody wierzycieli zakładów opieki zdrowotnych w dokonywaniu jakichkolwiek czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela, nawet jeśli taki skutek nie wynikał wprost z treści czynności prawnej.

Świadczy o tym także treść przepisów art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, obowiązującej od dnia 1 lipca 2011 r., które skutek nieważności rozciągają na każdą czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej dokonaną bez uprzedniej zgody podmiotu tworzącego.

Podstawienie uregulowane w art. 518 k.c. ma skutki zbliżone do skutków przelewu, gdyż następuje przejście wierzytelności na nowego wierzyciela. Wprawdzie wstąpienie w prawa dotychczasowego wierzyciela następuje tylko do wysokości w jakiej nastąpiła spłata wierzytelności, zaś w przypadku spłaty tylko części wierzytelności, wierzyciel może wykonywać swe prawa co do pozostałej reszty z pierwszeństwem przed osobą wstępującą w jego miejsce (art. 518 § 3 k.c.), jednak z treści art. 53 ust. 6 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej nie wynika, aby ustawodawca objął tym uregulowaniem tylko umowy których bezpośrednim skutkiem jest nabycie wierzytelności w takim zakresie, w jakim przysługiwała ona dotychczasowemu wierzycielowi. Podstawienie w prawa zaspokajanego wierzyciela może być wynikiem umowy, w tym umowy poręczenia, jeśli więc z okoliczności zawarcia takiej umowy wynika, iż ma ona na celu zmianę wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej, umowa ta podlega regulacji zawartej w art. 53 ust. 6 i 7 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej.

Z treści umów zawartych przez powoda z wierzycielami pozwanego wynika, że strony z góry ustaliły, że w zakresie spłaconego przez poręczyciela zobowiązania powodowa Spółka staje się wierzycielem pozwanego z prawem do naliczania dalszych odsetek za opóźnienie od dnia wezwania do spłaty zobowiązania.

Zarówno sama treść umów poręczenia, jak i fakt zawarcia tych umów przez Spółkę, która, jak wynika z treści pozwu, nabywała w ramach prowadzonej działalności od wskazanych w pozwie podmiotów wierzytelności i która w ramach umów o współpracy poręczyła istniejące i niewymagalne, jak też przyszłe zobowiązania szpitali wymienionych w załączniku w zakresie kwoty głównej do górnej granicy określonej w umowach daje podstawy do uznania, że celem zawarcia umów poręczenia było właśnie skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 518 k.c., a więc doprowadzenie do zmiany wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej.

Tym samym w ocenie Sądu Apelacyjnego umowy te, w zakresie dotyczącym zobowiązań pozwanego wynikających z umów zawartych po dniu 22 grudnia 2010 r., podlegają regulacji art. 53 ust. 6 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej.

Z uwagi na brak zgody podmiotu tworzącego na zawarcie przedmiotowych umów, są one dotknięte w ocenie Sądu Apelacyjnego sankcją bezskuteczności zawieszony, a nie nieważności bezwzględnej, gdyż ten skutek ustawodawca w treści art. 53 ust. 7 ustawy wyraźnie ograniczył do umowy przelewu. Tym niemniej do czasu potwierdzenia skuteczności czynności prawnej przez uzyskanie zgody podmiotu tworzącego powód nie może powoływać się na skutki wynikające z zawarcia umowy poręczenia i dokonania spłaty wierzytelności, a tym samym nie ma legitymacji czynnej do dochodzenia wierzytelności wynikających z umów zawartych po dniu 22 grudnia 2010 r.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny częściowo zmienił zaskarżony wyrok uwzględniając powództwo w zakresie wierzytelności wynikających z umów zawartych przez pozwanego przed dniem 22 grudnia 2010 r., a w pozostałym zakresie apelację powoda jako bezzasadną oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania za obie instancje orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów przy uznaniu, że powód wygrał w 60%.